

«Σχολείο μετά το σχολείο (μαθητικό ντοκιμαντέρ)»

Πριβαρτιτσάνης Πέτρος¹, Αλμπάνη Μελίνα-Πελαγία²

¹ Καθηγητής ΠΕ09/ΠΕ19, Υποδιευθυντής Δ.Ι.Ε.Κ. Έδεσσας
prive@sch.gr

² Καθηγήτρια Δ.Ε. ΠΕ18.12, Υπεύθυνη ΣΕΠ ΔΔΕ Πέλλας
albamelii12@gmail.com

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εισήγηση παρουσιάζει την προσπάθεια μιας ομάδας μαθητών Γενικού Λυκείου να αποτυπώσουν την καθημερινότητά τους, όπως τη βιώνουν μετά το πέρας της σχολικής ημέρας, έξω από το σχολείο τους, με τη βοήθεια βιντεοκάμερας. Στην ομάδα εργασίας συμμετέχουν διάφοροι μαθητές του σχολείου, όπου αναφέρουν ο καθένας την προσωπική του εμπειρία από την καθημερινή του ζωή έξω από το σχολείο. Πρόκειται δηλαδή για ένα ντοκιμαντέρ γυρισμένο από μαθητές με τη βοήθεια των καθηγητών τους, το οποίο διερευνά συγκεκριμένα ερωτήματα. Οι μαθητές θέτουν στους συμμαθητές τους συγκεκριμένες ομαδοποιημένες ερωτήσεις, όπως έχουν προκύψει μετά από σχετική συζήτηση που έκανε η ομάδα εργασίας στην τάξη, κατά την προετοιμασία του εγχειρήματος. Αρχικά, η εργασία παρουσιάζει το ρόλο που διαδραματίζει το βίντεο και ο κινηματογράφος στην εκπαίδευση, και πώς αυτός ο ρόλος επιτυγχάνεται με την παραγωγή ενός ντοκιμαντέρ. Στη συνέχεια παρουσιάζεται η διαδικασία εργασίας των μαθητών για να καταφέρουν να ετοιμάσουν το ντοκιμαντέρ, από την αρχική σύλληψη της ιδέας, μέχρι την παραγωγή του ντοκιμαντέρ και τη δημόσια προβολή του.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: Βίντεο, Μαθητές, Ντοκιμαντέρ, Σχολείο

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο σύγχρονος άνθρωπος διαμορφώνει την άποψή του για τον κόσμο μέσα από εικόνες. Ένας μέσος θεατής προσλαμβάνει τις εικόνες του κινηματογράφου, της τηλεόρασης ή της διαφήμισης ως «παντοδύναμες», «αδιαμφισβήτητες» ή «πραγματικές». Ο συνδυασμός εικόνας και φαντασίας λειτουργεί ως ένα αποτελεσματικό εργαλείο στη σύνθεση αλλά και ανασύνθεση του προβαλλόμενου νοήματος, παρά την όποια επιρροή μπορεί να υφίσταται από υποκειμενικά δεδομένα (Perkins, 1994). Στην ουσία η γνώση προσεγγίζεται ως προϊόν επικοινωνιακής διαπραγμάτευσης μεταξύ του ατόμου και του κόσμου και στην κατάσταση αυτή τα «μέσα» έχουν ιδιαίτερη αξία και ασκούν διαμεσολαβητικό και διευκολυντικό ρόλο. Ως εκ τούτου, καθοριστική σημασία έχουν τόσο η καταλληλότητά τους όσο και ο τρόπος αξιοποίησής τους.

Οι νέες τεχνολογίες στην εκπαίδευση μπορούν να αλλάξουν ριζικά τον τρόπο πρόσβασης στη γνώση. Η εξάπλωση της οπτικοακουστικής πληροφορίας συνέβαλε ώστε να αποκτήσει εδώ και καιρό βαρύνουσα σημασία το πολυτροπικό

μήνυμα, δηλαδή το μήνυμα που περιλαμβάνει κείμενο, εικόνα και ήχο. Έτσι, δημιουργήθηκε η ανάγκη να ξεφύγουμε από τον παραδοσιακό τρόπο διδασκαλίας, που βασίζεται αποκλειστικά στο γραπτό και προφορικό λόγο, επιδιώκοντας έναν εγγραμματοισμό στα δύο αυτά μέσα και να στοχεύσουμε σε έναν πιο σύνθετο «οπτικοακουστικό εγγραμματοισμό», καλλιεργώντας την ικανότητα των μαθητών να αναλύσουν ένα οπτικοακουστικό κείμενο (Αθανασάτου κ.ά, 2011).

Ο ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΒΙΝΤΕΟ ΣΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

Σήμερα, ο κινηματογράφος έχει «κερδίσει» πολλούς εκπαιδευτικούς όλων των ειδικοτήτων που τον εντάσσουν στον προγραμματισμό τους, κατά κύριο λόγο με τη μορφή της «παρακολούθησης μιας ταινίας» (Αγραφιώτης, 2015). Διακρίνεται από όλες τις άλλες τέχνες στο ότι αποκτά μορφή αποκλειστικά με τη μεσολάβηση της τεχνολογίας. Επίσης, είναι μια δραστηριότητα της οποίας το αποτέλεσμα είναι άυλο και ενεργοποιείται με μηχανική υποστήριξη (Carroll, 2008). Ο κινηματογράφος στις μέρες μας έχει υποκατασταθεί σημαντικά από το βίντεο, το οποίο μπορεί να προβληθεί με τις νέες τεχνολογίες οπουδήποτε αυτές υπάρχουν, άρα και στο σχολείο. Τα βασικά πλεονεκτήματα του βίντεο είναι τα ακόλουθα (Ζευκιλής, 1989; Κανάκης, 1989):

- Μπορεί να παράσχει οπτικοποιημένη γνώση.
- Έχει απλό χειρισμό.
- Μπορεί να εγγραφεί οτιδήποτε και να προβληθεί στην οθόνη της τηλεόρασης ή του ηλεκτρονικού υπολογιστή, όταν και όσες φορές είναι επιθυμητό.
- Προσφέρει τη δυνατότητα τηλεχειρισμού βραδείας ή ταχείας κίνησης, ανίχνευσης και ακινητοποίησης («πάγωμα») της εικόνας.

Ειδικά η τελευταία δυνατότητα – πλεονέκτημα του βίντεο είναι που αποτελεί την κύρια διαφοροποίησή του από την τηλεόραση, στην οποία υπάρχει συνεχής ροή εικόνων και πληροφοριών, τις οποίες ο θεατής δεν μπορεί να επεξεργαστεί στον ανάλογο χρόνο και με την ανάλογη ταχύτητα, διότι τόσο οι εικόνες όσο και οι παρεχόμενες από αυτές πληροφορίες διαδέχονται η μία την άλλη με εξαιρετική ταχύτητα, με αποτέλεσμα να μην αφήνουν στον τηλεθεατή τα απαραίτητα περιθώρια επεξεργασίας τους. Με τη δυνατότητα του βίντεο να εναλλάσσει την ταχύτητα προβολής αίρεται το μειονέκτημα αυτό και αντιστοίχως αξιοποιούνται όλα τα υπόλοιπα πλεονεκτήματα που μπορεί να προσφέρει η τηλεόραση. Ταυτόχρονα, ο τηλεθεατής καθίσταται περισσότερο κριτικός και διεισδυτικός στα όσα προβάλλονται. Η δυνατότητα συνεπάγεται τα ακόλουθα:

- Άνεση χρονικής επεξεργασίας των προβαλλόμενων οπτικών δεδομένων.
- Διαλεκτική θεώρηση, ανάλυση, εμβάθυνση και κριτική αντίληψη των προβαλλόμενων.
- Δυνατότητα βελτίωσης της ικανότητας τηλεθέασης και σε άλλες καταστάσεις προβολής αντίστοιχων εικόνων και ανάλογων μηνυμάτων από τον τηλεθεατή και ειδικότερα του τηλεθεατή – μαθητή, όταν παρακολουθεί μόνος του τηλεόραση ή άλλου τύπου προβαλλόμενων εικόνων (British Film Institute, 2000).

Με τη χρήση του βίντεο στη διδακτική διαδικασία επιχειρείται η πρόκληση του ενδιαφέροντος των μαθητών, εξαιτίας των πλεονεκτημάτων της κινούμενης εικόνας,

αλλά με τη διαφοροποιημένη διάσταση της ενεργού συμμετοχής στην αναζήτηση και αναχώρηση του πραγματικού μηνύματος και όχι της παθητικής αποδοχής της επιφανειακά προβαλλόμενης πληροφόρησης. Επομένως, με τη χρήση του βίντεο επιχειρείται η διαμόρφωση της κριτικής στάσης έναντι του προβαλλόμενου, με την έννοια της αμφισβήτησης, της διαρκούς και τεκμηριωμένης αξιολόγησης, καθώς και του αναλυτικού και διερευνητικού σχολιασμού του (Jeong, 2001).

Οι ανωτέρω επιτεύξεις είναι δυνατόν να υλοποιηθούν μέσω της επεξεργασίας και της συσχέτισης των πληροφοριών, της αναζήτησης και εμβάθυνσης του νοήματος, της εμπιστοσύνης στην προσωπική κρίση και την αποδοχή του πλουραλισμού των ιδεών (Sjoberg, 2000). Σε κάθε περίπτωση, ωστόσο, δεν είναι τυχαίες δράσεις, οι οποίες μπορούν να συμβούν σε οποιαδήποτε περίπτωση αξιοποίησης του βίντεο. Απαιτείται οργανωμένη και δομημένη πλαισίωσή τους στην κάθε τους λεπτομέρεια, που συντελείται τόσο πριν όσο και κατά τη διάρκεια, αλλά και κατόπιν της χρήσης του βίντεο στη διδακτική διαδικασία.

ΝΤΟΚΙΜΑΝΤΕΡ: ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΡΟΛΟΣ

Σύμφωνα με την Τζερμπή (2010), η λέξη «ντοκιμαντέρ» είναι προερχόμενη από τη λέξη «ντοκουμέντο», που σημαίνει έγγραφο που χρησιμεύει ως αποδεικτικό στοιχείο, ως τεκμήριο. Συνεπώς, το ντοκιμαντέρ κατά κάποιο τρόπο τεκμηριώνει την ύπαρξη του ανθρώπου και των δραστηριοτήτων του. Επίσης, προσεγγίζει τους ανθρώπους που είναι είτε κοντά μας είτε μακριά, με μία διαδικασία που προσπαθεί να διερευνήσει τη θέση του καθενός μας στο κόσμο, ενώ συνήθως αγγίζει ευαίσθητα θέματα, κοινωνικά και μη (Τζερμπή, 2010).

Το ντοκιμαντέρ είναι ίσως το πιο ανερχόμενο είδος κινηματογράφου παγκοσμίως και γνωρίζει τα τελευταία χρόνια μεγάλη άνθιση και στην Ελλάδα. Πολύ πέρα από τον παραδοσιακό του ρόλο (εξερεύνηση, καταγραφή και χαρτογράφηση της πραγματικότητας, της Φύσης, της Ιστορίας και της Επιστήμης), το σύγχρονο ντοκιμαντέρ, και ιδιαίτερα το ανθρωποκεντρικό, διερευνά πλέον την ανθρώπινη συνθήκη μέσα στην Ιστορία αλλά και στην τρέχουσα καθημερινότητα. Πολύ πιο οικείο σε σχέση με παλαιότερα, με μεγαλύτερο εύρος και ποικιλία, με πιο δυναμικές μεθόδους παρατήρησης και τεκμηρίωσης, με αφηγηματικούς τρόπους που πολλές φορές πλησιάζουν στις ταινίες μυθοπλασίας, με εμβάθυνση στους χαρακτήρες, με περισσότερο συναίσθημα και χιούμορ, το σύγχρονο ντοκιμαντέρ ανιχνεύει αχαρτογράφητες περιοχές της ανθρώπινης συνείδησης και της δυναμικής των κοινωνικών φαινομένων. Το ντοκιμαντέρ μπαίνει και στο χώρο της εκπαίδευσης καθώς όλο και περισσότερα σχολεία και εκπαιδευτικοί οργανισμοί το εντάσσουν στη δουλειά τους ως ένα πολυσύνθετο εκπαιδευτικό εργαλείο. Αρέσει στα παιδιά, προσφέρεται για αναλύσεις και ασκήσεις, και μπορεί να αποτελέσει αφορμή ακόμα και για νέες κινηματογραφικές απόπειρες, των ίδιων των μαθητών αυτή τη φορά (Λουλές, 2018).

Το ντοκιμαντέρ είναι ο κινηματογράφος που βασίζεται σε πραγματικά γεγονότα και δεν χρησιμοποιεί παραδοσιακά στοιχεία μυθοπλασίας. Αυτό που τον διαχωρίζει από την μυθοπλασία είναι ότι καταγράφει την πραγματικότητα, ενώ η μυθοπλασία τη δημιουργεί από την αρχή (Τζερμπή, 2010).

Κάθε ντοκιμαντέρ περιέχει πολλές πληροφορίες ακόμα και για πράγματα που δεν είναι ο βασικός του στόχος. Λίγα παραδείγματα από τα πάρα πολλά που μπορούν να αναδειχτούν μέσα από τα ντοκιμαντέρ (Λουλής, 2018):

- Η καθημερινή ζωή έτσι όπως προκύπτει (εμμέσως ή αμέσως) μέσα από τις αφηγήσεις των ανθρώπων ή την καταγραφή της κάμερας. Συνήθειες, μόδα, αρχιτεκτονική, κλπ.
- Χώροι, τοπία, γειτονίες, που φαίνονται στην ταινία. Πώς έχουν αλλάξει όψη σήμερα;
- Η μουσική: μουσική της ιστορίας και μουσική της ταινίας.
- Η προφορική γλώσσα που ακούγεται στο ντοκιμαντέρ.

Επίσης το ντοκιμαντέρ μπορεί να είναι διατύπωση σκέψεων για την πραγματικότητα μπροστά στην κάμερα, ή ένας τρόπος να γνωρίσεις τον κόσμο. Χρησιμοποιούνται συνεντεύξεις, προφορικά και οπτικά ντοκουμέντα από παρατήρηση και έρευνα, ατάκες και δημοψηφίσματα τα οποία επιλέγονται και τοποθετούνται ανάλογα, ώστε να δοθεί το κατάλληλο μήνυμα (Τζερμπή, 2010).

ΜΑΘΗΤΙΚΟ ΝΤΟΚΙΜΑΝΤΕΡ: «ΣΧΟΛΕΙΟ ΜΕΤΑ ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ»

Σύνδεση με το αναλυτικό πρόγραμμα του σχολείου

Στα πλαίσια διδασκαλίας του μαθήματος της Κοινωνιολογίας της Γ' τάξης ΓΕΛ γεννήθηκε η ιδέα της παραγωγής ενός ντοκιμαντέρ με τη συμμετοχή των μαθητών και των διδασκόντων καθηγητών τους. Το κεφάλαιο 5 του συγκεκριμένου μαθήματος είχε ως τίτλο «Εκπαίδευση: παράγοντας αναπαραγωγής και αλλαγής της κοινωνίας», και έδινε την ευκαιρία στους μαθητές να συζητήσουν για το ρόλο του σχολείου και την επίδρασή του στην καθημερινότητα των μαθητών. Επίσης, στο κεφάλαιο 8 με τίτλο «Το άτομο, η κοινωνία και τα μέσα μαζικής επικοινωνίας» δινόταν η ευκαιρία να συζητηθεί η επίδραση των μέσων επικοινωνίας και των ηλεκτρονικών υπολογιστών στους ανθρώπους.

Σκοπός

Οι διδάσκοντες καθηγητές του μαθήματος της κοινωνιολογίας στο ΓΕΛ πρότειναν στους μαθητές τους να εντάξουν την παραγωγή ενός ντοκιμαντέρ σε πολιτιστικό πρόγραμμα σχολικών δραστηριοτήτων. Με βάση την πρόταση αυτή των καθηγητών τους, οι μαθητές διατύπωσαν τις ιδέες και τις προτάσεις τους για το ζήτημα. Έπειτα από διαλογικές συζητήσεις, αποφασίστηκε να παραχθεί ένα ντοκιμαντέρ με θέμα την καθημερινή ζωή των μαθητών μετά το τέλος της σχολικής ημέρας. Ο σκοπός της παραγωγής του ντοκιμαντέρ ήταν να αποτελέσει χρήσιμο διδακτικό υλικό για τις ανάγκες του μαθήματος της κοινωνιολογίας, σε μια προσπάθεια να παρουσιαστούν ανάγλυφα οι επιδράσεις του σχολείου στην καθημερινότητα των μαθητών.

Κριτήριο επιλογής

Κριτήριο για την επιλογή του θέματος αποτέλεσε το γεγονός ότι η υπάρχουσα πραγματικότητα στην καθημερινή ζωή των μαθητών έξω από το σχολείο επηρεάζει την απόδοσή τους, γεγονός που απασχολεί τα παιδιά.

Στόχοι

Οι επιμέρους στόχοι που θέτονταν για το εγχείρημα της παραγωγής του ντοκιμαντέρ ήταν οι ακόλουθοι:

α) να καταγραφεί η μετακίνηση των μαθητών στα φροντιστήρια και η επίδραση στην παρουσία τους στο σχολείο.

β) να παρουσιαστούν οι δυνατότητες διασκέδασης των μαθητών στον ελεύθερο χρόνο τους.

γ) να παρουσιαστούν οι δυνατότητες συμμετοχής των μαθητών σε διάφορες ομάδες ή συλλόγους.

δ) Να αντιπαρατεθούν απόψεις μαθητών, καθηγητών και γονέων.

Ομάδα εργασίας

Δημιουργήθηκε ομάδα μαθητών για την παραγωγή ντοκιμαντέρ με εθελοντική συμμετοχή, η οποία αποτελούνταν από δεκατρείς μαθητές της Γ' τάξης. Η ομάδα συμπληρώθηκε από ακόμη δέκα μαθητές της Α' τάξης. Την ομάδα συντόνιζαν δύο καθηγητές του σχολείου που δίδασκαν το μάθημα της κοινωνιολογίας.

Συνεργασίες

Επειδή το ντοκιμαντέρ θα βιντεοσκοπούσε τους (ανήλικους) μαθητές, κρίθηκε απαραίτητο να ενημερωθούν οι γονείς όσων θα συμμετείχαν και ζητήθηκε η συναίνεσή τους με συμπλήρωση σχετικής υπεύθυνης δήλωσης.

Για την καλύτερη οργάνωση και προετοιμασία του ντοκιμαντέρ, κρίθηκε χρήσιμο να γίνει συνεργασία με τις μαθητικές κοινότητες του σχολείου για την καταγραφή απόψεων μέσα από συνεντεύξεις. Επίσης, προβλεπόταν να γίνει συζήτηση με το δεκαπενταμελές συμβούλιο του σχολείου.

Μια ακόμη πρόβλεψη έγινε για συνεργασία με το Σύλλογο Γονέων και Κηδεμόνων του σχολείου, ώστε να καταγραφεί η γνώμη του προεδρείου για τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι μαθητές στην καθημερινή ζωή τους, αλλά και τα βάρη που αναλαμβάνουν οι γονείς για τα παιδιά τους.

Για τις ανάγκες παραγωγής του ντοκιμαντέρ προβλέφθηκε συνεργασία με φορείς – κοινωνικές ομάδες και πρόσωπα, όπως:

α) Επαγγελματίας φωτογράφος και βιντεολήπτης, για την επεξεργασία του τελικού υλικού σε DVD.

β) Σύλλογοι – φορείς της περιοχής, για παρουσιάσεις δράσεων και χώρων.

γ) Επιχειρηματίες αναψυχής ή διασκέδασης νέων, για παρουσιάσεις δράσεων και χώρων.

δ) Φροντιστήρια της περιοχής, για συνεντεύξεις – παρουσιάσεις χώρων.

Αξιολόγηση

Η αξιολόγηση των αποτελεσμάτων του προγράμματος θα γινόταν με ενδιάμεση αξιολόγηση του υλικού που θα παράγονταν και τελική αξιολόγηση όλου του υλικού με βάση την πρωτοτυπία του και το ενδιαφέρον που θα προκαλούσε στους μαθητές της ομάδας.

Χρονοδιάγραμμα εργασίας

Το χρονοδιάγραμμα εξέλιξης της παραγωγής προέβλεπε το σχεδιασμό του περιεχομένου του ντοκιμαντέρ κατά τον πρώτο μήνα εργασιών, μέσα από συνεχείς συζητήσεις μαθητών, καθηγητών και γονέων. Αποτέλεσμα αυτής της διεργασίας ήταν να προετοιμαστεί ένα σχέδιο συνέντευξης, το οποίο θα έθεταν οι μαθητές σε συμμαθητές τους για να συλλέξουν απαντήσεις και να τις καταγράψουν στο βίντεο.

Στους επόμενους πέντε μήνες του σχολικού έτους έγινε η συλλογή του υλικού, αφού πρώτα συστάθηκαν επιμέρους ομάδες και ανέλαβαν συγκεκριμένο κομμάτι του ντοκιμαντέρ (χώρους που θα επισκέπτονταν). Μπροστά στην κάμερα πλέον, οι μαθητές έθεταν στους συμμαθητές τους τις ερωτήσεις που είχαν ετοιμάσει. Το υλικό που συγκεντρώνονταν αξιολογούνταν από την ομάδα.

Τον έκτο μήνα, αφού είχαν ολοκληρωθεί οι συνεντεύξεις και είχε αξιολογηθεί το συγκεντρωμένο υλικό, έγινε το μοντάρισμα του τελικού υλικού και ολοκληρώθηκε η παραγωγή του ντοκιμαντέρ σε μορφή DVD.

Τον έβδομο μήνα, όταν το ντοκιμαντέρ είχε παραχθεί, άρχισε να προβάλλεται στους μαθητές της Γ' τάξης του σχολείου. Για κάθε ενδιαφερόμενο που επιθυμεί να το παρακολουθήσει είναι αναρτημένο στο Youtube με τον τίτλο «Σχολείο μετά το σχολείο» και διεύθυνση (link) <https://youtu.be/kODN5YfHiZk>.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Η ολοκλήρωση της παραγωγής του ντοκιμαντέρ έφερε τα παρακάτω αποτελέσματα, σε σχέση με τους στόχους που είχαν αρχικά τεθεί:

Καταγράφηκε η μετακίνηση των μαθητών στα φροντιστήρια και η επίδραση στην παρουσία τους στο σχολείο, με βάση πολλές και ενδιαφέρουσες απαντήσεις που έδωσαν αρκετοί μαθητές που ρωτήθηκαν σχετικά. Συγκεκριμένα, από τις καταγεγραμμένες απαντήσεις στο ντοκιμαντέρ προέκυψε ότι οι μαθητές περνούν πολύ χρόνο σε καθημερινή βάση στα φροντιστήρια, με αποτέλεσμα όταν βρίσκονται στο σχολείο το πρωί να νοιώθουν κούραση αλλά και πλήξη, διότι τα μαθήματα τα έχουν κάνει ήδη στο φροντιστήριο.

Παρουσιάστηκαν οι δυνατότητες διασκέδασης των μαθητών στον ελεύθερο χρόνο τους. Καταγράφηκε το γεγονός ότι οι δυνατότητες διασκέδασης των μαθητών στον ελεύθερο χρόνο τους είναι περιορισμένες, διότι απλώς είναι πολύ περιορισμένος ο ελεύθερος χρόνος τους.

Παρουσιάστηκαν οι δυνατότητες συμμετοχής των μαθητών σε διάφορες ομάδες ή συλλόγους. Καταγράφηκε ελάχιστη συμμετοχή μαθητών σε διάφορες ομάδες ή συλλόγους, λόγω των αυξημένων υποχρεώσεών τους σε φροντιστήρια και διάβασμα.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Με βάση τις αντιδράσεις των μαθητών, τόσο της ομάδας εργασίας αλλά και όσων μαθητών απλώς παρακολούθησαν το ντοκιμαντέρ, παρατηρήθηκε ότι όλοι έδειξαν μεγαλύτερο ενδιαφέρον για το θέμα, συμμετείχαν πιο εύκολα στις σχετικές συζητήσεις και ανέπτυξαν τους προβληματισμούς τους για το μέλλον.

Το ντοκιμαντέρ αποτέλεσε χρήσιμο εργαλείο για τους καθηγητές, οι οποίοι πλέον είχαν τη δυνατότητα να το αξιοποιήσουν στο διδακτικό τους έργο και να εμπλουτίσουν έτσι το μάθημα με πρωτότυπο και ενδιαφέρον υλικό, πέρα από μια απλή εισήγηση.

ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Αγραφιώτης, Μ. (2015). Η κινηματογραφική παιδεία την εποχή των Τ.Π.Ε., *Περιοδικό i-teacher*, 10, 139-146.

Αθανασάτου, Ι., Καλαμπάκας, Β., Παραδείση, Μ. (2011). Βασικό Επιμορφωτικό Υλικό. Τόμος Γ'. *Αξιοποίηση των Τεχνών στην Εκπαίδευση – Η Αξιοποίηση του Κινηματογράφου στην Εκπαίδευση*. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

Ζευκλής, Α. (1989). *«Βίντεο-Βίντεο στην εκπαίδευση»*. Παιδαγωγική και Ψυχολογική Εγκυκλοπαίδεια-Λεξικό. Τόμος 2. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Κανάκης, Ι. (1989). *Διδασκαλία και μάθηση με σύγχρονα μέσα επικοινωνίας*. Αθήνα: Γρηγόρη.

Λουλής, Β.(26/3/2018). *Το ντοκιμαντέρ ως εργαλείο στην εκπαίδευση*. Ανακτήθηκε στις 26 Μαρτίου 2018 από τη διεύθυνση https://www.google.gr/url?sa=f&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwig_YXZoYjaAhUN2KQKHf-0DQcQFggsMAE&url=https%3A%2F%2Fanimartgreece.eu%2Fdownload.php%3Fgr%3D2014%2Fdownloads%2Fworkshops%2Fworkshops_gr_0008_2055.pdf&usq=AOvVaw285E1GCvmlrnN0QM-zVsQG.

Τζεραμπή, Κ. (2010). *Σχεδίαση ανθρωπολογικού ντοκιμαντέρ με τη μέθοδο των σχεδιασμάτων*. Διπλωματική εργασία. Πανεπιστήμιο Αιγαίου: Ερμούπολη.

British Film Institute. (2000). *Moving images in the classroom: A secondary Teacher's Guide to using films and television*. London: British Film Institute.

Carroll, N. (2008). *Philosophy of Motion Pictures*. Oxford: Blackwell Publishing.

Jeong, H-S. (2001). *Theory, practice and empowerment in media education: A case study of critical pedagogy*. PhD Thesis. London: Institute of Education.

Perkins, N. (1994). *The intelligent eye: Learning to think by looking at art*. The Geffy Center for Education in the Arts.

Sjoberg, U. (2000). *Screen Rites: A study of Swedish people's use and meaning –making of screen-based media in everyday life*. Lund: Lund University.